

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-114М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни
«Філософія мови та культура спілкування»

для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії»
галузь знань 08 – Право,
спеціальність 081 «Право»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 11 від «29» червня 2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія мови та культура спілкування» для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії» галузь знань 08 – Право, спеціальність 081 «Право» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Якимчук М. Ю. – Рівне : НУВГП, 2022. – 24 с.

Укладач: Якимчук М. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Цимбалюк В. І.

ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	5
1.1. Опис навчальної дисципліни	5
1.2. Тематика практичних занять	7
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	8
1.4. Критерії та шкала оцінювання	9
2. Плани практичних занять	11
3. Самостійна робота студентів	20
4. Рекомендована література	20

© М. Ю. Якимчук, 2022

© НУВГП, 2022

ПЕРЕДМОВА

Коли ти хочеш показати своєму співрозмовникові в розмові якусь істину, то найголовніше при цьому – не дратуватися і не сказати жодного недоброго чи образливого слова
Епікет

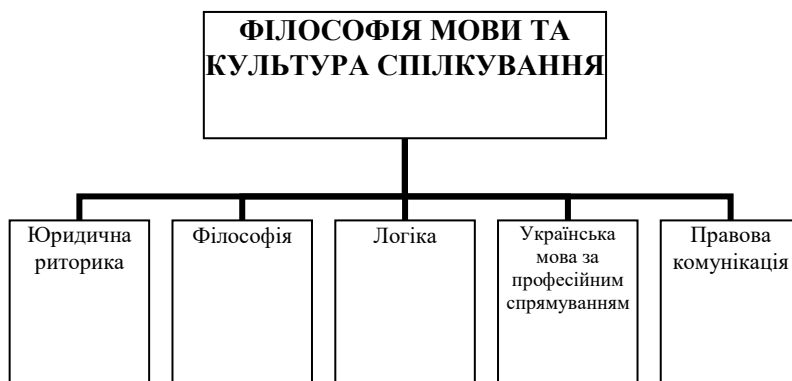
Швидкі темпи розвитку суспільства вимагають від фахівців будь-якої галузі бути всебічно обізнаною особистістю. На ринку праці збільшуються вимоги до відбору кадрів, зокрема значну увагу приділяють комунікативним здібностям, культурі спілкування, умінням працювати в команді тощо. Адже під час влаштування на роботу головним є, окрім професійних навичок, уміння володіти вербальними і невербальними засобами спілкування. Беззаперечно, що адаптація особистості у професійному світі, що швидко змінюється, вимагає від фахівців наявності певних якостей, які можна поєднати в одному понятті – комунікативна компетентність. Саме тому здобувачам вищої освіти ступеня доктора філософії потрібно володіти майстерністю усного і писемного слова, культурою спілкування, бути обізнаним у галузі філософії мови.

У сучасній юридичній освіті для здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії» навчальна дисципліна «Філософія мови та культура спілкування» має вагоме значення, оскільки разом із якісною науково-правовою освітою фахівець повинен володіти культурою мови, високими комунікативними здібностями, писемними вміннями (вправно висвітлювати свої думки на папері) тощо.

ОК «Філософія мови та культура спілкування» є теоретико-практичною основою сукупності ключових компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня «доктор

філософії». Пропоновані методичні вказівки допоможуть здобувачам вищої освіти зорієнтуватися під час підготовки до практичних занять, а також і організувати свою самостійну роботу.

Взаємозв'язки навчальної дисципліни «Філософія мови та культура спілкування» з іншими дисциплінами навчального плану, які передують її вивченню та які ґрунтуються на її вивченні, подано на схемі.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1 Опис навчальної дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з основними історичними та сучасними аспектами філософії мови, проаналізувати сутність мови з погляду лінгво-філософських концепцій; удосконалити навички культури спілкування як складової комунікативної компетентності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Філософія мови та культура спілкування» є комунікація у професійній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни визначаються її специфічним значенням у процесі підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії:

- удосконалити практичні навички культури спілкування;
- дослідити різновиди філософських підходів до вивчення мови;
- поглибити знання з питань культури писемного наукового мовлення;
- розвивати уміння комунікативної культури юриста.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- принципи організації, форми здійснення освітньо-наукового процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання;
- основи культури спілкування;
- і дотримуватися норм наукової етики і академічної доброчесності;
- особливості писемної культури юриста.

Після вивчення навчальної дисципліни «Філософія мови та культура спілкування» здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен *уміти*:

- проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей;

- ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження у науково-дослідницькій та інноваційній діяльності;

- вправно застосовувати вербальні і невербальні засоби спілкування, дотримуючись культури комунікації;

- брати участь у критичному діалозі, наукових дискусіях, відстоювати свою власну позицію;

- аналізувати співрозмовника;

- демонструвати культуру ведення суперечки;

- працювати в команді.

У процесі вивченні навчальної дисципліни «Філософія мови та культура спілкування» здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії розвивають такі соціальні, «м'які» навички (soft skills): *ситуаційна обізнаність, культура спілкування, комунікативні здібності, вміння швидко реагувати в нестандартних ситуаціях, уміння вести переговори і працювати в команді, здатність бути тактовним і дипломатичним, володіти високим рівнем усного і писемного мовлення, самопрезентація, уміння формувати власну думку та приймати виважені рішення, управління власними емоціями, тайм-менеджмент, стресостійкість, креативне мислення тощо.*

1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
Модуль 1 <i>Філософія мови</i>	
1	Філософія і мова: загальні поняття. Методологічні основи сучасної філософії мови
2	Різновиди філософських підходів до вивчення мови
3	Лінгвофілософський підхід до мови
Модуль 2 <i>Культура спілкування</i>	
4	Загальні поняття культури спілкування
5	Культура усного наукового мовлення
6	Публічний виступ
7	Текст як одиниця спілкування
8	Культура писемного наукового мовлення

1.3 Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях, участь в обговоренні проблемних питань, оцінки розв'язування ситуаційних завдань;
- виконання поточних робіт за темами змістових модулів

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни *«Філософія мови та культура спілкування»* є:

- проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел (наукова та професійна література, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші) та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження;

- здійснювати презентацію свого дослідження, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки;

- обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;

- дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання;

- оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності;

- інтегрувати необхідні знання при вирішенні нестандартної ситуації.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

МОДУЛЬ I

Змістовий модуль 1

Філософія мови

Мова – далеко не тільки “засіб спілкування”, тобто передачі “вже готових думок”, як нас усіх учили в імперській школі. Куди серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли “нема мови”, людині просто-напросто “нема чим думати”

О. Забужко

***Тема 1. Філософія і мова: загальні поняття.
Методологічні основи сучасної філософії мови***

Компетенції:

- визначити зв'язок мови з філософією;
- набути навички семантичного аналізу мови;
- виробити вміння зацікавити учасника розмови;
- знати філософські феномени мови.

Форми і методи навчання: *семінар, заняття із залученням практика, проблемно-пошуковий, бесіда, дискусія, контекстне навчання.*

План

1. Філософія мови як навчальна дисципліна: основні поняття
2. Мова як об'єкт філософських досліджень. Семантичний аналіз мови

3. Філософські феномени мови
4. Методологія як система способів і принципів теоретико-практичної діяльності

Завдання до теми:

1) Підготувати науковий публічний виступ на будь-яку тему (формує здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії самостійно), дотичну до плану практичного заняття.

2) Опрацюйте 2-3 наукові статті за темою практичного заняття, проаналізуйте їх, зробіть власні висновки.

Література: базова – 2, 5, 6, 7, 11; допоміжна – 3, 5, 6, 9, 12, 13, 21, 23, 24; інформаційні - 6

Тема 2. Різновиди філософських підходів до вивчення мови

Компетенції:

- визначити зв'язок мови з філософією;
- набути навички критичного аналізу;
- поглибити вміння ефективної комунікації;
- знати прагматичні концепції мови.

Форми і методи навчання: *семінар, мініконференція, проблемно-пошуковий, бесіда, інтерактивні, дискусія, контекстне навчання.*

План

1. Загальна характеристика прагматичних концепцій мови
2. Герменевтичний підхід до мови: основні поняття
3. Комунікативна філософія і мова
4. Філософська критика природної мови

Завдання до теми:

1) Підготувати науковий виступ з презентацією перед аудиторією на тему (обрати одну):

Лінгвофілософські ідеї граматики Пор-Рояля.

Герменевтична концепція мови М.Гайдеггера.

Філософія мови Г.-Г. Гадамера.

Лінгвофілософські ідеї М.Мерло-Понті.

Синергетична сутність мови в концепції П.Флоренського.

2) Опрацюйте 2-3 наукові статті за темою практичного заняття, проаналізуйте їх, зробіть власні висновки

Література: базова – 2, 5, 6, 7, 11; допоміжна – 3, 5, 6, 9, 12, 13, 21, 23, 24; інформаційні - 6

Тема 3. Лінгвофілософський підхід до мови

Компетенції:

- уміння дотримуватися етики спілкування під час виступу;
- розвиток комунікативних здібностей;
- поглибити знання з лінгвофілософських підходів до вивчення мови;
- знати про генеративізм у мовознавстві;
- уміти узагальнювати і виокремлювати основне.

Форми і методи навчання: *семінар, вебінар, проблемно-пошуковий, дискусія, пояснювально-ілюстративний, метод проєктів.*

План

1. Гумбольдтівська антропоцентрична концепція мови

2. Загальна характеристика неогумбольдтіанства
3. Лінгвістичний структуралізм: загальні поняття
4. Постструктуралізм і постмодернізм у філософії мови
5. Генеративізм у мовознавстві

Завдання до теми:

- 1) Підготувати виступ на одну із запропонованих тем:

Слово як знак. Символізм слова.

Тенденції розвитку сучасної української філософії мови.

Розвиток лінгвофілософських ідей в Україні

- 2) Зробіть конспект основних постулат лінгвофілософської концепції О.Потебні.

Література: базова – 2, 5, 6, 7, 11; допоміжна – 3, 5, 6, 9, 12, 13, 21, 23, 24; інформаційні - 6

Змістовий модуль 2

Культура спілкування

*Навчися слухати, і ти зможеш отримати користь навіть
з тих, хто говорить погано*

Плутарх

Тема 4. Загальні поняття культури спілкування

Компетенції:

- уміння дотримуватися культури спілкування;
- розвиток комунікативних здібностей;
- поглибити знання з мистецтва публічного виступу.

Форми і методи навчання: *семінар, вебінар, інтерактивні методи, Case-study, проблемно-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, робота в групі.*

План

1. Культура мови і мовлення
2. Якісні характеристики культури мовлення працівника юридичної галузі
3. Принципи розвитку та удосконалення культури мовлення фахівця
4. Кроки до удосконалення культури спілкування
5. Мистецтво публічного виступу

Завдання до теми:

- 1) Підготувати текст промови (усний і письмовий) про актуальні проблеми у професії юриста, використовуючи логічну аргументацію і переконливі приклади.
- 2) Виокремити і проаналізувати власні кроки до удосконалення культури спілкування

Література: базова – 3, 4, 8, 10,12; допоміжна – 7, 8, 10, 14, 17, 25; інформаційні – 1-6.

Тема 5. Культура усного наукового мовлення

Компетенції:

- уміння підтримувати бесіду;
- розвиток комунікативних здібностей;
- поглибити знання з культури усної комунікації;
- формувати вміння налагоджувати контакт з колегами;
- знати лексико-граматичні основи усного мовлення.

Форми і методи навчання: *семінар, вебінар, заняття із залученням практиків, моделювання професійного середовища, інтерактивні методи, проблемно-пошуковий, робота в групі.*

План

1. Основні поняття наукового мовлення. Етика спілкування
2. Культура усної комунікації
3. Особливості милозвучності мови під час усного наукового спілкування
4. Лексико-граматичні основи усного мовлення

Завдання до теми:

1) Підготувати повідомлення на тему «Культура усного наукового мовлення» (10-15 хв), наперед продумати помилки і застосувати їх (небільше 5). Одногрупники повинні знайти ці помилки і виправити.

2) Продумати і підготувати коротеньку нестандартну ситуацію «адвокат-клієнт», де клієнт є емоційним, а адвокату необхідно дотримуватися культури спілкування.

Література: базова – 3, 4, 8, 10,12; допоміжна – 2, 7, 8, 10, 15, 18; інформаційні – 1-6.

Тема 6. Публічний виступ

Компетенції:

- розвиток комунікативних здібностей;
- формувати вміння взаємодіяти з аудиторією;
- вміння швидко реагувати в непередбачуваних обставинах.

Форми і методи навчання: *вебінар, мініконференція, заняття із залученням практиків, пояснювально-ілюстративний, інтерактивні методи, проблемно-пошуковий, робота в групі.*

План

1. Публічний виступ. Основні етапи виголошення промови
2. Стресостійкість під час виступу
3. Кроки підготовки до виступу
4. Особливості вербальної і невербальної комунікації під час публічного виступу

Завдання до теми:

1) Сформулюйте 8 способів як почати ефективно промову. Наведіть приклади.

2) Підготуйте коротенький виступ на 3-5 хв на тему «Майстерність публічного виступу»

Література: базова – 3, 4, 8, 10,12; допоміжна – 2, 7, 8, 10, 15, 18; інформаційні – 1-6.

Тема 7. Текст як одиниця спілкування

Компетенції:

- удосконалення правописної компетентності;
- знати зовнішнє вираження композиційної структури тексту.

Форми і методи навчання: *семінар, тренінги, контекстне навчання, моделювання професійного середовища, інтерактивні методи, проблемно-пошуковий, робота в групі, метод вправ.*

План

1. Текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності
2. Етапи створення тексту. Юридичний текст
3. Науковий стиль: загальна характеристика
4. Зовнішнє вираження композиційної структури тексту (рубрикація)

Завдання до теми:

1). Написати текст наукового стилю на довільну юридичну тему (можливо, за темою дисертації) на 1,5-2 сторінки, аркуш А-4.

2). Відредагуйте текст. Які помилки було допущено? Охарактеризуйте.

Громадянка К. звернулася до найкращого Рівненського міського суду за позовом до громадянина Д. про розторгнення шлюбу та стягнення аліментів, змотивувавши свої вимоги тим, що 10 жовтня 2004 р між нею і позивачем зареєстровано шлюб, що підтверджується Свідомством про одруження. Спільне життя, на жаль, не склалося. На даний час проживають окремо і, безумовно, станом на сьогоднішній день не мають підстав, ні наміру відтворити найтепліші сімейні стосунки.

Література: базова – 1, 3, 4, 8, 10,12; допоміжна – 1, 2, 7, 8, 10, 14, 15, 17, 18, 20, 22; інформаційні – 1-6.

Тема 8. Культура писемного наукового мовлення

Компетенції:

- поглибити знання з писемної комунікації;
- розвиток писемних здібностей;

- удосконалення правописної компетентності;
- знати зовнішнє вираження композиційної структури тексту.

Форми і методи навчання: *семінар, вебінар, тренінги, заняття із залученням практиків, моделювання професійного середовища, інтерактивні методи, проблемно-пошуковий, робота в групі, метод вправ.*

План

1. Культура писемного наукового мовлення
2. Лексичні особливості документів
3. Найтиповіші синтаксичні, граматичні помилки під час складання документів.

Завдання до теми:

1). Підготувати письмово доповідь за темою Вашої дисертаційної роботи (актуальність, основні завдання, мета, гіпотеза).

2). Підготувати виступ (1,5-2 сторінки, аркуш А-4) у письмовій формі, зробивши синтаксичні та граматичні помилки (до 10) на запропоновану тему:

1. *Особливості розвитку культури писемного мовлення юриста.*

2. *Формування лінгвістичних здібностей майбутніх правників.*

3. *Удосконалення писемного мовлення юриста на етапі його професійного становлення.*

3) Написати наукове есе на тему «Адвокатська етика: виклики та перспективи», дотримуючись правописних норм української літературної мови.

Література: базова – 1, 3, 4, 8, 10,12; допоміжна – 1, 2, 7, 8, 10, 14, 15, 17, 18, 20, 22; інформаційні – 1-6.

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії матеріалу з навчальної дисципліни *«Філософія мови та культура спілкування»* та формуванню у них навичок та вмій одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії є:

- доопрацювання лекційних матеріалів та опрацювання додаткової літератури;
- підготовка до практичних занять;
- виконання різного характеру завдань;
- робота в Інтернеті, пошук інформації;
- вибір теми та написання доповідей;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування доповідей, обговорення промов, захисту наукових робіт, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей здобувачів вищої освіти.

4. Рекомендована література

Базова:

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування : монографія. Біла Церква : Білоцерківський держ. аграрний ун-т, 2002. 256 с.

2. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських ідей : підручник. К. : Академія, 2008. 356 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. К. : Академія, 2004. 344 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. Київ : ВЦ Академія, 2006. 256 с.
5. Гатальська С. М. Філософія культури : підручник. К. : Либідь, 2005. 328 с.
6. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства : посібник. К., 2002. 161 с
7. Основи філософських знань: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство : підручник / М. І. Горlach, В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко та ін. К. : Центр учбової літ., 2008. 1028 с.
8. Пентиліук М. І., Маруніч І. І., Гайдасенко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
9. Правова риторика : навчальний посібник для студентів вузів / О. Б. Олійник. К. : Кондор, 2010. 166 с.
10. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів : теорія і практика : монографія / О.М. Семенов, Л. А. Насіленко. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.
11. Саух П. Ю. С Філософія : навчальний посібник. Житомир : Видавництво Житомирського державного педагогічного університету. 2003. 254 с.
12. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації. К., 2010. 240с.

Допоміжна

1. Баранов О. А. Правові особливості використання документів, переданих за допомогою електронних комунікацій. *Правова інформатика*. 2013. № 1(37). С. 3–10.
2. Гетьман І. В. Концепція правового спілкування: зміст, витоки, перспективи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2006. 20 с .
3. Волинка Г. І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті : навч. посіб. К. : Вища освіта, 2005. 544 с.
4. Дзвінчук Д. І. Розвиток суспільства та освіти: історико-філософський аналіз : монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2006. 156 с.
5. Історія української філософії : підручник / С. В. Бондар, Г. В. Вдовиченко, Н. Ю. Кривда та ін. К. : Академвидав, 2008. 624 с.
6. Історія філософії в її зв'язку з освітою : підручник / Г. І. Волинка, В. І. Гусєв, Н. Г. Мозгова та ін. К. : Каравела, 2006. 480 с.
7. Калита О. П. Мова як раціональна дія в системі формування комунікативної компетентності юриста: Електронне фахове видання “Народна освіта” 2012. № 19. URL : <http://narodnaosvita.kiev.ua>.
8. Кислюк К. Сучасна українська культура: межовість і мережовість. *Філософ. думка*. 2014. № 4. С. 38–50.
9. Коломієць О. Г. Упередження агресивності міжкультурної комунікації: соціально-філософський аспект. *Грані*. 2013. № 2. С. 7–11.
10. Корольова А.В. Типологія комунікативних стратегій мовленнєвої поведінки в ситуаціях конфлікту. *Слов'янський*

- вісник: Зб. наук. пр. Філологічні науки. Рівне : РІСКСУ, 2006. Вип. 6. С. 119–122.
11. Кострюков С. В. Діяльність, як основа взаємодії культури та влади. *Грані*. 2013. № 3. С. 17–19.
  12. Кохан Я. Інтенціональні та прагматичні предикати. *Філософ. думка*. 2012. № 2. С. 6
  13. Кохан Я. Розуміння мовних виразів. *Філософ. думка*. 2012. № 3. С. 55–68.
  14. Крапівник Г. О. Кримінальний жанр як феномен культурного споживання. *Грані*. 2014. № 4. С. 76–80.
  15. Масі Н. І. Формування інформаційно-комунікативного середовища в Україні. *Бібліотекознавство, документознавство, інформологія*. 2011. № 3. С. 41–43.
  16. Межуєв В. Діалог як спосіб міжкультурного спілкування в сучасному світі. *Філософ. думка*. 2011. № 4. С. 90–101.
  17. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів : Львів. політехніка, 2009. 264 с.
  18. Савельєв В. П. Етика : навч. посіб. 2-ге вид. випр. Львів : Магнолія 2006, 2011. 244 с.
  19. Тофтул М. Г. Етика : підручник. 2-ге вид., виправ., допов. К. : Академія, 2011. 437 с.
  20. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.pravopys-2019.pdf>
  21. Філософія і наука за умов формування інформаційного суспільства: морально-етичні та світоглядні проблеми : тези всеукр. наук. конф., 9-11 лют. 2010 р. / відповід. за вип. В. Л. Петрушенко. Львів : Львів. політехніка, 2010. 148 с.
  22. Тягнирядно Є. В. Формування риторичних умінь у майбутніх правників у процесі професійної підготовки :

- автореф. дис ... канд. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» Хмельницький, 2008. 22 с.
23. Філософські питання мовознавства. К., 1972. 269 с.
  24. Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти в Україні: європейський вимір : колективна монографія / В. П. Андрущенко, В. П. Бех, М. І. Бойченко та ін. К. : Пед. думка, 2012. 220 с
  25. Фролова Н. М. Мова як індекс соціального розмежування. *Грані*. 2013. № 7. С. 52-58

Інформаційні ресурси

1. Калита О. П. Мова як раціональна дія в системі формування комунікативної компетентності юриста: Електронне фахове видання “Народна освіта” 2012. № 19. URL : <http://narodnaosvita.kiev.ua>.
2. Харченко І. І. Термінологічна компетентність як обов’язковий складник мовно-професійної культури майбутніх юристів *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2(2). С. 176–180. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2013_2\(2\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2013_2(2)_32)
3. Якимчук М. Ю., Багатко А. С., Бачук В. Б. Особливості розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів. Часопис НаУОА. Серія «Право». № 1. (21). 2020. URL : <https://lj.oa.edu.ua/archives/%E2%84%961212020>
4. Якимчук М. Ю. Особливості розвитку лінгвістичних здібностей майбутніх юристів. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. № 2. 2020. С.24–30. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-2-2020/3.pdf>
5. Якимчук М.Ю. Методи творчої самореалізації майбутніх юристів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. Вип.1., 2020. С. 8–

11. URL : <http://chernvisn.onua.edu.ua/index.php/chern/article/view/38/6>
6. <http://www.nbu.gov.ua> – бібліотека ім. В .І. Вернадського
7. <http://zakon.rada.gov.ua> – Верховна Рада України
8. <http://www.president.gov.ua> – Президент України
9. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України
10. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
11. <http://www.scourt.gov.ua> – Верховний Суд України